

Oponentský posudek bakalářské práce

Jan Puc: Svět objektivních věd a přirozený svět v pozdním díle Edmunda Husserla

Ústav filosofie a religionistiky, FFUK, září 2007

Práce sleduje vztah světa objektivní vědy a přirozeného světa u pozdního Husserla, především v díle *Krise evropských věd a transcendentální fenomenologie*. Výklad je veden systematicky: od Husserlova vyvrácení objektivismu (1. kap.) se autor přesouvá ke zkoumání základů, na nichž moderní věda stojí (kap. 2), aby pak ukázal, že v pozadí tohoto zkoumání stojí zásadní úvaha o dějinách a jejich teleologii (kap. 3). Tyto tři kroky, v nichž autor z různých stránek přiblíží Husserlův rozbor obou „světů“, pak autorovi umožní pojednat jasně a s velkým přehledem o jejich vztahu (4. kap.).

V první kapitole autor shrnuje argumenty, které Husserl využívá proti představě, že vědecký rozvrh světa je platný a postihuje svět o sobě: 1. vědecké pomůcky spadají do „subjektivně-relativní“ sféry používaných předmětů a mezilidských vztahů, od níž se tedy věda nikdy neodpoutá, 2. věda počítá s předvědeckým porozuměním faktům, o nichž pak vědecky pojednává (např. co je „světlo“). Věda je tak ve dvojitým smyslu „odkázána na názornost bezprostřední zkušenosti“ (6 a 47).

V další kapitole autor pojedná o předpokladech „matematizace přírody“. Mezi ně patří na jedné straně určité rysy světa, které můžeme podle Husserla považovat za apriorní a nedějinné složky přirozeného světa (smyslové kvality, tvary, kauzalita přirozeného světa), na druhé straně dějinné, kulturní útvary (idea univerzální filosofie, vznik eukleidovské geometrie, 11). Jan Puc ukazuje, že vzniklá objektivní věda pak nahrazuje ideální strukturu světa za názornou skutečnost (když například matematizuje smyslové kvality), přičemž tato – s Husserlem řečeno – „substrukce“ umožňuje pojmut vědu jako přibližování se nekonečnu, jako postupné zpřesňování měření a predikcí (14n.).

K nejzajímavějším částem práce patří 3. kapitola („Objektivita a dějiny“), v níž autor vychází především z textu „*O původu geometrie*“. Dějiny jsou pro Husserla pohybem smyslu mezi prvotním založením a následným tradováním. Autor se zaměřuje na pozoruhodnou analýzu „sedimentace“ smyslu a jeho tradování v podobě zápisu, který je vzdálen od původního výkonu a nenabízí již zakládající poznání, nýbrž jen „evidenci *sui generis*“ (23). Jan Puc se poté soustředí na nedějinné apriorní struktury, přičemž zřetelně rozlišuje apriori materiální (neměnné invarianty přirozeného světa)¹ a formální (struktury světa jako takového). V závěru třetí kapitoly se obrací k otázce, v jakém smyslu se dějiny podle Husserla vyznačují teleologií. Nastihuje dvojí možný výklad (minimalistickou interpretaci teleologie jako rozvíjení a zdokonalování původního náhledu, a rozmáchlejší verzi dějin jako „jednotného ‚směřování vůle‘“, 30). Dodává, že Husserl pracuje spíše s druhou představou teleologie jako *spění k jednotnému ideálu*: „Zdá se tedy, že nikoli pouhý počátek filosofie zakládá teleologický vývoj, nýbrž, že tento vývoj je uchopitelný až z jeho konce“ (30).

¹ Jan Puc navíc ukazuje, že Husserlova představa o materiálních apriori přirozeného světa zůstává příliš abstraktní (apriorní struktura: věc jako rozlehle těleso v čase a prostoru) a navrhuje konkrétnější pojetí těchto apriori: třeba rozbořením diference vzdálenost – blízkost, již respektujeme ve svém chování a která zůstává „charakteristicky neexaktní“, 41, 49.

V poslední kapitole věnované vztahu přirozeného světa k vědeckosti autor přesně rekonstruuje komplikovaný poměr mezi vědou, přirozeným světem, který se vyznačuje určitou *doxa*, a fenomenologickou analýzou přirozeného světa, která opět vystupuje s nárokem na vědeckost, ovšem nového typu. Výstižně charakterizuje Husserlovu teorii poznání jako „dvoustupňovou“: „Epistémé vědy je založena v *doxa* života, jenž je opět předmětem nové epistémé. Dospívá tak [totiž Husserl] k dvoustupňové teorii poznání.“ (45)

Autorovi se kromě velmi komplexního a přesného výkladu Husserlovy teorie podařilo na několika místech zaujmout vůči Husserlovi kritický odstup. Patří sem například autorem vznesená otázka, jakým způsobem se věci „konstituují“ původněji: zda ve smyslovém vnímání či v zacházení s nimi: „Odtud pramení i v *Krizi* nereflektovaný problém, zda základním způsobem pobývání ve světě, a tím pádem i základním způsobem konstituce smyslu věcí je cílově orientovaná praxe anebo smyslové vnímání.“ (49).

Práce se vyznačuje přehledem, jasným stylem a stěží jí lze něco vytknout. Spíše lze naznačit otázky, které práci přesahují, nicméně mohly v ní zaznít. Jedna z nich se v ní sice objeví, ale autor ji dále nijak nesleduje. V pozn. 37 referuje o práci V. Kvasze, který pochybňuje Husserlovu tezi, že „aritmizace geometrie vede k vyprázdnění jejího smyslu“, neboť nahrazuje původní evidenci formalizovaným zápisem. Pokud je Kvaszovo zpochybnění platné, zpochybnuje možná i celou Husserlovu představu, podle níž stojí za každým výkonem vědy „původní názor“. To by ovšem mělo dalekosáhlé důsledky pro celou „terapii“ krize. Druhá otázka, kterou autor ani nezmníní, se týká dějin moderní vědy: Husserl poněkud zamlčí teorii indukce, která je nicméně pro novověkou experimentální vědu zcela zásadní (Bacon, Mill, Hempel). Přírodní zákon v ní není žádná „idealita“, k níž se jeho jednotlivé formulace postupně blíží, nýbrž zobecnění pozorovaných pravidelností, které má vždy jen prozatímní platnost – jako všechny induktivně získané poznatky. Co znamená Husserlovo mlčení o této ne-geometrické tradici moderní vědy?

Práci navrhuji hodnotit jako **výbornou**.

Jakub Čapek

V Praze, 7. září 2007